

Artykuł 11 Prawo do odpowiedniego poziomu życia

Pytanie 1

b/, c/ Poziom życia społeczeństwa. Poziom PKB *per capita* dla grupy 40% najbiedniejszych obywateli kraju. „Granica ubóstwa”, podstawa jej ustalenia.

461. Na podstawie kryteriów przyjętych dla celów obliczania wskaźników lejkenowskich, szacuje się, że w 2001 roku 20% osób o najwyższym poziomie dochodów dysponowało 4,5-krotnie wyższymi dochodami niż 20% osób o najniższych dochodach. Wskaźnik kwintylowego zróżnicowania rozkładu dochodów był zbliżony do wskaźnika dla 15 krajów UE (4.4). Zbliżoną wartość do średniej unijnej osiągnął wskaźnik Giniego - 0,30 (0,29 – dla 15 krajów Unii w 2000 roku).

462. Dane statystyczne – załącznik, pozycje 59 – 62.

463. Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 roku Narodowej Strategii Integracji Społecznej, a także z celów w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego, przyjętych w grudniu 2000 roku przez Radę Europejską w Nicei.

464. Priorytety NSIS realizowane będą do 2010 roku. Należą do nich:

- w zakresie edukacji:
 - wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym,
 - poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim,
 - upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy,
 - rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci,
- w zakresie tworzenia sieci bezpieczeństwa socjalnego:
 - radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego,
 - ograniczenie narastania rozwarstwienia dochodowego,
- w zakresie rynku pracy:
 - ograniczenie bezrobocia długookresowego,
 - zmniejszenie bezrobocia młodzieży,
 - zwiększenie zatrudnienia niepełnosprawnych,
 - zwiększenie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy,
 - upowszechnienie kształcenia ustawicznego,
- w zakresie ochrony zdrowia:
 - wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności,
 - upowszechnienie ubezpieczenia zdrowotnego,
 - zwiększenie zakresu objęcia kobiet i dzieci programami zdrowia publicznego,
- w zakresie dostępu do praw, dóbr i usług:
 - zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) grup najbardziej zagrożonych bezdomnością,
 - zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych,
 - rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych usługami,
 - zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną,
 - realizacja NSIS przez samorządy terytorialne,
 - zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

465. Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej na lata 2004-2006, przyjęty przez Radę Ministrów 21 września 2004 roku, przewiduje działania na rzecz zwalczania ubóstwa i

wykluczenia społecznego. Realizowana są one we współpracy z partnerami społecznymi, szczególnie związkami zawodowymi i związkami pracodawców, organizacjami pozarządowymi, samorządami lokalnymi oraz charytatywnymi instytucjami kościołów i związków wyznaniowych.

466. Polityka integracji społecznej opiera się na czterech typach działań (priorytetach).

467. Priorytet 1 – Działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne zapobiegające wykluczaniu oraz wspierające równy start dzieci i młodzieży:

- Działanie 1.1. Zwiększenie udziału w edukacji i wyrównywanie szans edukacyjnych
Podejmowane działania skupiają się na zwiększeniu dostępu do edukacji następujących grup które obecnie, z różnych przyczyn, są defaworyzowane: osoby niepełnosprawne, młodzież z rodzin mających trudności w pełnieniu swoich ról wychowawczych, osoby ubogie, mieszkańcy wsi i małych miast oraz mniejszości narodowe i etniczne:
 - zwiększenie udziału dzieci i młodzieży w edukacji,
 - poprawa jakości kształcenia,
 - rozwój systemu stypendiów,
 - wsparcie rodzin najuboższych w dostępie dzieci do edukacji,
 - edukacja dzieci i młodzieży niepełnosprawnej,
 - równość płci w edukacji,
- Działanie 1.2. Pomoc dla rodzin z dziećmi oraz zapobieganie patologiom w rodzinie: pomoc rodzicom w pełnieniu funkcji opiekuńczych i wychowawczych,
 - wsparcie funkcji wychowawczych poprzez system świadczeń rodzinnych,
 - rozwój profilaktyki rodzin zagrożonych patologią,
 - rozwój nowych form rodzinnej opieki zastępczej,
 - przeciwdziałanie niedostosowaniu społecznemu, przestępczości i uzależnieniom wśród młodzieży,
- Działanie 1.3. Poprawa dostępu do opieki zdrowotnej: Realizacja Narodowego Programu Zdrowia. Władze samorządowe zobligowane zostały do przygotowywania gminnych, powiatowych oraz wojewódzkich programów zdrowotnych, które są podstawą przygotowywania planów zdrowotnych województw:
 - powszechny dostęp do usług zdrowotnych,
 - poprawa jakości świadczeń zdrowotnych,
 - promocja zdrowia,
- Działanie 1.4. Przygotowanie młodzieży do wejścia na rynek pracy:
 - lepsze przygotowanie absolwentów do uczestnictwa w rynku pracy,
 - stworzenie równego dostępu do informacji i poradnictwa zawodowego młodzieży,

468. Priorytet 2. Budowa sieci bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu: najistotniejszym zadaniem jest poprawa bezpieczeństwa socjalnego obywateli i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez zagwarantowanie stabilnych podstaw funkcjonowania systemu zabezpieczenia społecznego, w tym zapewnienie adekwatności przyszłych świadczeń z systemu zabezpieczenia społecznego:

- Działanie 2.1. Określanie realnego i akceptowalnego społecznie poziomu wsparcia dochodowego państwa,
- Działanie 2.2. Zapewnienie minimalnego dochodu gwarantowanego,
- Działanie 2.3. Zabezpieczenie dochodów z pracy,
- Działanie 2.4. Zapewnienie odpowiedniego dochodu na starość,
- Działanie 2.5. Świadczenia rodzinne wspierające dochody rodziny,
- Działanie 2.6. Wsparcie dochodów rolników,

- Działanie 2.7. Przeciwdziałanie feminizacji ubóstwa,
469. Priorytet 3. Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym: reforma rynku pracy i pomocy społecznej - wprowadzenie instrumentów pomocy osobom z grup ryzyka w celu przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej, przywrócenie aktywności społecznej i zawodowej:
- Działanie 3.1. Wsparcie możliwości zatrudnienia:
 - działania pro-zatrudnieniowe,
 - wsparcie zatrudnienia osób niepełnosprawnych,
 - dostęp do kształcenia ustawicznego,
 - aktywność ekonomiczna kobiet,
 - Działanie 3.2. Ekonomia społeczna: działania skupiają się na osiągnięciu większej spójności i solidarności społecznej. Kryterium zysku znajduje się w przypadku ekonomii społecznej na dalszym miejscu, ustępując pola działaniom na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem:
 - zatrudnienie socjalne,
 - spółdzielczość socjalna,
 - Działanie 3.3. Dostęp do lokali socjalnych:
 - program wychodzenia z bezdomności,
 - program budowania mieszkań dla osób wymagających pomocy socjalnej,
 - Działanie 3.4. Wsparcie osób starszych:
 - rozwój pomocy środowiskowej,
 - ubezpieczenia pielęgnacyjne,
 - Działanie 3.5. Ochrona prawna osób dyskryminowanych
 - Działanie 3.6. Integracja uchodźców
 - Działanie 3.7. Integracja mniejszości narodowych
 - Działanie 3.8. Integracja byłych więźniów
470. Priorytet 4. Rozwój służb społecznych oraz instytucjonalny rozwój usług społecznych i ich koordynacji:
- Działanie 4.1. Rozwój i reforma służb społecznych:
 - rozwój i integracja służb społecznych,
 - rozwój służb pomocy społecznej,
 - poprawa dostępności i jakości pracy socjalnej,
 - Działanie 4.2. Rozwój usług społecznych umożliwiających integrację społeczną:
 - informacja obywatelska,
 - dostęp do prawa,
 - budowa społeczeństwa informacyjnego,
 - dostęp do kultury,
 - rewitalizacja przestrzeni miejskich,
 - dostęp do transportu,
 - Działanie 4.3. Koordynacja i ewaluacja działań w zakresie integracji społecznej:
 - tworzenie prawnego systemu programowania i ewaluacji krajowej polityki integracji społecznej,
 - programowanie lokalnej polityki społecznej.
471. Krajowy Program Zabezpieczenie Społeczne i Integracja Społeczna na lata 2006-2008, obejmujący: Krajowy Plan Działań na rzecz Integracji Społecznej, Krajową Strategię Emerytalną oraz Krajowy Plan na rzecz Opieki Zdrowotnej i Opieki Długoterminowej przyjęty został przez Radę Ministrów w październiku 2006.

472. Ponieważ, zgodnie z diagnozą sytuacji społecznej, ryzyko wykluczenia i problem ubóstwa dotyczy przede wszystkim rodzin wielodzietnych, a także rodzin, w których są osoby bezrobotne, jednym z priorytetów jest wsparcie rodzin z dziećmi. Działania nakierowane na pomoc rodzinie i dzieciom prowadzić będą przede wszystkim do wyrównywania szans dzieci i rodzin, eliminowania deficytów edukacyjnych, a także poprawy dostępu do usług, które pozwolą rodzicom łączyć pracę zawodową z wychowaniem dzieci. W tym celu rozwijany będzie zintegrowany system pomocy rodzinom, w tym projekty wspierające rozwój budownictwa socjalnego oraz poradnictwo obywatelskie i rodzinne. Planowane jest doskonalenie systemu wsparcia dochodowego rodzin z dziećmi poprzez system świadczeń rodzinnych, system stypendialny, system dodatków mieszkaniowych. Kontynuowany będzie program dożywiania dzieci oraz zapewnienia posiłku osobom go pozbawionym, ze szczególnym uwzględnieniem osób z terenów wysokiego bezrobocia i ze środowisk wiejskich. Ważnym działaniem będzie ułatwianie pracownikom godzenia pracy z obowiązkami rodzicielskimi, co sprzyjać będzie podejmowaniu decyzji o posiadaniu dzieci. Przewidziane są działania mające na celu zwiększanie bezpieczeństwa socjalnego pracowników po urodzeniu dziecka. Rozważane jest wprowadzenie możliwości elastycznego wykorzystywania urlopu macierzyńskiego i wychowawczego, wspierane będą rozwiązania prawno-finansowe na rzecz tworzenia instytucjonalnych i nieformalnych form opieki nad dzieckiem oraz innymi osobami zależnymi.

473. Kolejnym priorytetem Planu Działań będzie integracja poprzez aktywizację zawodową. Wspierany będzie rozwój sektora ekonomii społecznej, w szczególności rozwój zatrudnienia socjalnego. Działania te wspierane w ramach partnerstwa publiczno-społecznego.

474. Nowa polityka integracji społecznej zmierza do reformy narzędzi i instrumentów aktywizacji zawodowej i społecznej, które umożliwią efektywniejsze działania jednostek samorządu terytorialnego. Przyczynią się też do rozbudowania sektora usług społecznych w oparciu o podmioty ekonomii społecznej. Jednym z elementów reformy będzie aktywizacyjna formuła świadczeń z pomocy społecznej, tak by zachęcały do podjęcia pracy. W celu zwiększenia stopnia przygotowania zawodowego oraz poprawy zdolności do uzyskania zatrudnienia przez osoby o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności poszerzony zostanie dostęp do poradnictwa zawodowego. Realizowane będą specjalne szkolenia dla otoczenia współpracującego z osobami niepełnosprawnymi, jak też usługi doradcze dla organizacji pozarządowych i innych usługodawców w zakresie działań zmierzających do integracji osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy oraz inne usługi zwiększające aktywność zawodową tych osób. W celu usprawnienia współpracy podmiotów publicznych z pozarządowymi wspierany będzie rozwój partnerstwa publiczno-społecznego, w tych ramach dokonane zostanie uproszczenie procedury kontraktowania zadań publicznych.

475. W 2007 roku do przepisów o pomocy społecznej wprowadzona zostanie nowa definicja aktywnej integracji: kompleksowy zestaw działań o charakterze zatrudnieniowym, edukacyjnym, zdrowotnym i społecznym mający na celu przywrócenie zdolności zatrudnienia czy uzyskanie wsparcia dochodowego. Zdefiniowany zostanie również zakres instrumentów na rzecz aktywnej integracji. Wsparcie aktywizacyjne zostanie udzielone wszystkim osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej.

476. Priorytety NSIS, wraz ze wskaźnikami, których osiągnięcie zaplanowano na rok 2010 – załącznik III.

477. Wspieranie szans osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na rynku pracy jest jednym z głównych celów Narodowej Strategii Wzrostu Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich na lata 2000 – 2006. Realizacja jej odbywa się w ramach SPO RZL.

478. W ramach pierwszego priorytetu SPO RZL „Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej” podejmowane są działania mające na celu wzmocnienie równości szans, w szczególności przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego. Do grup narażonych na wykluczenie społeczne (głównie osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej) adresowane są szkolenia, w trakcie których kształtowane są umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach i prowadzące do zwiększania samodzielności, jak też subsydiowanie zatrudnienia osób bezrobotnych powyżej 24 miesięcy. Priorytetowe znaczenie ma stworzenie sieci CIS - przeznaczonych dla osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym (w szczególności na obszarach wiejskich i restrukturyzowanych), które realizują takie działania jak: kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych, nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych. Specjalne znaczenie ma tworzenie rozwiązań zachęcających środowiska lokalne i pracodawców do podjęcia wspólnych działań na rzecz przeciwdziałania marginalizacji i jej skutkom. Podejmowane są badania dotyczące efektywności wsparcia osób z grup szczególnego ryzyka, a także szkoleń pracowników instytucji pomocy społecznej pracujących z tymi osobami.

Pytanie 2

a/ - d/ Działania w celu zapewnienia dostępu do właściwego żywienia

479. Jeżeli chodzi o występowanie zjawiska głodu – sytuacja nie uległa zmianie w stosunku do przedstawionej w poprzednim sprawozdaniu.

480. W 2000 roku, dzięki pomocy finansowej FAO, zrealizowano projekt Household Food Consumption and Anthropometric Survey, w ramach którego zbadano rzeczywiste spożycie żywności 4300 osób (reprezentatywna próba gospodarstw domowych). W ramach projektu przeprowadzono pomiary antropometryczne, w tym wysokości i masy ciała. Wyniki projektu potwierdziły, że zagrożenie niedożywieniem w Polsce jest znikome.

481. Według raportu FAO „Food Insecurity in the World 2003” ilość energii z żywności spożytej w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Polsce w okresie 1999-2001 wynosiła średnio 3390 kcal dziennie i znacznie przekraczała średnią krajową normę zapotrzebowania. Na podstawie badań GUS stwierdzono, że przeciętna ilość energii z pożywienia wśród ogółu gospodarstw domowych objętych badaniami była w 2003 roku nieznacznie niższa (o 4%) w porównaniu z rokiem 1998. Liczba osób niedożywionych w Polsce w okresie 1999-2001 wynosiła 0,3 mln (0,8% mieszkańców Polski).

482. Udzielenie pomocy w formie zapewnienia posiłku oraz dożywiania dzieci, zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 13 i 14 ustawy o pomocy społecznej, jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym i jest finansowane ze środków własnych gminy.

483. Rządowy Program Wspierania Gmin w Dożywianiu Uczniów przyjęty został przez Radę Ministrów 28 grudnia 2001 roku. Na realizację programu przeznaczono z budżetu państwa 160 mln złotych. Środki na dożywianie pochodzą również z budżetów gmin, Agencji Rynku Rolnego i innych źródeł, na przykład od organizacji pozarządowych i z darowizn. Program stwarza także możliwość udzielenia gminom dotacji na tworzenie nowych punktów wydawania posiłków w szkołach.

484. Środki rezerwy celowej budżetu państwa przeznaczane na realizację programu w latach 2002-2003 wynosiły po 160 mln zł. W roku 2004 środki rezerwy celowej przeznaczone na wspieranie tego zadania wyniosły 60 mln zł. Łącznie pomocą objętych zostało 947.821 uczniów, w tym na wsi 579.387 uczniów (61% objętych pomocą). Na dożywianie uczniów wydatkowano 242.372.187 zł, w tym na wsi 11.814.822 zł (48% wydatkowanych środków).

485. W ramach programu działa 16.403 punktów żywieniowych, w tym 10.430 stołówek i 5.904 pomieszczeń do przygotowywania posiłków.

486. Rada Ministrów 7 września 2004 roku ustanowiła Rządowy Program Posiłki dla Potrzebujących, którego celem było wsparcie samorządów gminnych w realizacji zadań określonych w ustawie o pomocy społecznej. Program skierowany został do:

- dzieci i młodzieży objętych obowiązkiem szkolnym,
- dzieci młodszych z rodzin ubogich,
- osób starszych, chorych i niepełnosprawnych,
- osób dorosłych z gospodarstw domowych o najniższych dochodach i znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji.

487. W 2005 roku Program realizowany był we wszystkich województwach i obejmował dwie formy wsparcia:

- pomoc w formie posiłku, ze szczególnym uwzględnieniem posiłku gorącego,
- zasiłek celowy na zakup posiłku lub żywności, jeżeli przyznanie pomocy w formie posiłku było nieuzasadnione ze względu na sytuację osobistą lub rodzinną.

Koszt realizacji Programu wyniósł 504,3 mln zł, w tym na wsi – 210,6 mln zł. Środki własne gmin stanowiły 48,9% kosztu realizacji Programu, środki z rezerwy celowej – 49,6%, a środki pochodzące od sponsorów – 1,5%. Liczba osób objętych Programem wyniosła 1,9 mln, w tym 963 tysięcy osób z obszarów wiejskich. 56 % osób skorzystało z pomocy w formie posiłku, a 53% - z przyznanego zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności, a z dowozu posiłku - 0,64% osób.

488. 29 grudnia 2005 roku przyjęta została przez Sejm RP ustawa o ustanowieniu programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Zgodnie ze sprawozdaniem z realizacji programu za okres styczeń-wrzesień 2006 roku, liczba osób objętych programem wyniosła 1.972.627, w tym na wsi 959.269. 53% osób skorzystało z pomocy w formie posiłku, 55% z zasiłku celowego, a 3% ze świadczenia rzeczowego. Koszt realizacji programu wyniósł 435,1 mln zł, w tym na wsi 175 mln zł.

e/ Bezpieczeństwo żywności

489. Całokształt problematyki bezpieczeństwa żywności został ujęty w Strategii Bezpieczeństwa Żywności przyjętej przez Komisję Europejską. W 2002 roku opracowano Harmonogram wdrażania Strategii w Polsce, który obejmuje zadania dostosowawcze dla wszystkich organów urzędowej kontroli żywności w zakresie prowadzenia legislacji, działań instytucjonalnych oraz inwestycyjnych dla doskonalenia krajowego systemu bezpieczeństwa żywności, oraz merytoryczną integrację działalności organów urzędowej kontroli żywności.

490. Harmonizacji z przepisami prawa wspólnotowego dokonano:

- ustawą z 11 maja 2001 roku o warunkach zdrowotnych żywności i żywienia, wraz z 32 aktami wykonawczymi (28 października 2006 roku ustawa straciła moc),
- ustawą z 6 września 2001 roku o materiałach i wyrobach przeznaczonych do kontaktu z żywnością (28 października 2006 roku ustawa straciła moc),
- ustawą z 30 marca 2001 roku o kosmetykach,
- ustawą z 25 sierpnia 2006 roku o bezpieczeństwie żywności i żywienia, której zadaniem jest dostosowanie prawne i instytucjonalne do zadań wynikających ze stosowania nowych przepisów wspólnotowych, które weszły w życie po 1 stycznia 2006 roku. Ustawa obejmuje również zagadnienia związane z materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością.

491. W lipcu 2002 roku rozpoczęto wdrażanie zasad europejskiego systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznych produktach żywnościowych i środkach żywienia zwierząt (RASFF). W Głównym Inspektoracie Sanitarnym został powołany Krajowy Punkt Kontaktowy, który otrzymuje powiadomienia o niebezpiecznych produktach żywnościowych i środkach żywienia zwierząt z innych krajów członkowskich UE. 1 maja 2004 roku polska sieć RASFF została oficjalnie włączona do unijnego systemu RASFF.

492. Zrestrukturyzowano i doposażono laboratoria badania żywności organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej:

- zintensyfikowano proces akredytacji laboratoriów, obecnie wszystkich 66 laboratoriów badania żywności PIS posiada akredytację,
- uruchomiono 3 laboratoria analizy jakościowej i ilościowej materiału zmodyfikowanego genetycznie (GMO) w żywności,
- obecnie PIS dysponuje potencjałem zapewniającym prowadzenie badań żywności we wszystkich kierunkach i zakresach.

493. Uruchomiono elektroniczną bazę danych podmiotów działających w sektorze żywnościowym. System ten ma na celu zapewnienie elektronicznego obiegu dokumentów i wspomaganie zarządzania procesami nadzoru sanitarnego higieny żywności, żywienia i przedmiotów użytku przez jednostki organizacyjne PIS.

494. Koordynację bezpieczeństwa żywności prowadzi Minister Zdrowia. W 2002 roku powołano Zespół do Spraw Bezpieczeństwa Żywności, który wypracowuje:

- kierunki polityki bezpieczeństwa żywności,
- stanowisko Rządu odnośnie do projektów aktów prawnych UE,
- dokumenty z zakresu bezpieczeństwa żywności wynikające z członkostwa w UE,

oraz

- wskazuje kierunki zmian prawa żywnościowego,
- uzgadniania kierunki funkcjonowania organów urzędowej kontroli żywności.

495. Od 2001 roku dostosowanie do wymagań UE wspierane było poprzez projekty pomocowe Phare. Projekty te miały charakter systemowy i zapewniły zakup: sprzętu laboratoryjnego do badania żywności dla laboratoriów PIS i laboratoriów referencyjnych – Państwowego Zakładu Higieny oraz Instytutu Żywności i Żywienia, sprzętu komputerowego i oprogramowania, a także przeszkolenie pracowników PIS w wielu obszarach bezpieczeństwa żywności. Zrealizowano trzy projekty:

- Phare 2001 „System Bezpieczeństwa Żywności”,
- Phare 2002 „Wzmocnienie efektywności pracy organów urzędowej kontroli żywności”,
- Phare 2003 „Wdrażanie Strategii Bezpieczeństwa Żywności”.

496. W ramach pomocy poakcesyjnej realizowane są kolejne projekty, których celem jest wzmocnienie działań kontrolnych prowadzonych przez organy urzędowej kontroli żywności z uwzględnieniem procedur pobierania próbek, wzmocnienie kontroli badania bezpieczeństwa żywności napromienianej oraz dalsze doskonalenie służb urzędowej kontroli żywności.

497. Od II półrocza 2002 roku realizowano program pomocy przedakcesyjnej SAPARD, współfinansowany ze środków UE. Na bezpieczeństwo żywności wpływ miały 3 grupy działań:

- Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych (zawarto 1342 umowy na kwotę 1663,6 mln zł).
- Inwestycje w gospodarstwach rolnych (zawarto 13742 umowy na kwotę 636,5 mln zł).
- Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich (zawarto 4493 umowy na kwotę 2023,6 mln zł).

498. Dane dotyczące kontroli żywności przeprowadzanej przez PIS wskazują, że nastąpiła znaczna poprawa stanu sanitarnego zakładów produkcji i obrotu żywnością oraz jakości zdrowotnej żywności krajowej. Odsetek zakładów w złym stanie sanitarnym zmniejszył się z 17,7% w 1999 roku do 10,2% w 2003 roku. W 2003 roku zakwestionowano 8,2% zbadanych próbek krajowych środków spożywczych, zaś w 2002 roku było to 12,4%.

f/ Upowszechnienia wiedzy na temat zasad żywienia

499. Odpowiednie działania objęte są celem operacyjnym nr 2 Narodowego Programu Zdrowia 1996-2005 „Poprawa sposobu żywienia ludności i jakości zdrowotnej żywności”.

500. Przekazywanie wiedzy na temat zasad żywienia społeczeństwu oraz różnym grupom odbiorców odbywa się przy wykorzystaniu różnych metod i środków. Dużą rolę odgrywa współpraca ze środkami masowego przekazu. Pracownicy Instytutu Żywności i Żywienia w latach 1999-2005 wzięli udział w blisko 1100 programach telewizyjnych i audycjach radiowych oraz opublikowali ponad 700 artykułów popularno-naukowych w czasopiśmie wysokonakładowych. Zasady żywienia upowszechniano także za pośrednictwem broszur, ulotek i plakatów, jak również przy wykorzystaniu portalu internetowego Instytutu oraz portali internetowych innych instytucji. Obsługą własnego portalu internetowego Instytutu zajmuje się Krajowy Punkt Informacyjny „Żywność, Żywnienie, Zdrowie”. Krajowy Punkt udziela bezpłatnych informacji w zakresie wiedzy o żywności, zasadach żywienia oraz wpływu żywienia na zdrowie. Są one przekazywane poprzez portal internetowy, pocztę elektroniczną, jak również drogą telefoniczną i pocztową. W 2005 roku do Krajowego Punktu skierowano blisko 600 próśb o informacje drogą elektroniczną i ponad 1000 drogą telefoniczną.

501. Instytut przywiązuje dużą uwagę do edukacji żywieniowej grup zawodowych, a w tym głównie pracowników służby zdrowia, organizując kursy szkoleniowe dla lekarzy, pracowników służby sanitarno-epidemiologicznej, dietetyków, a także nauczycieli akademickich. W latach 1999-2005 odbyło się ponad 80 takich kursów. Ponadto, Instytut zapewnia szkolenia indywidualne. Pracownicy Instytutu upowszechniają zasady żywienia także poprzez uczestnictwo w kursach szkoleniowych organizowanych przez inne instytucje.

502. Szczególne znaczenie w upowszechnianiu ma zapobieganie przewlekłym chorobom niezakaźnym, w tym otyłości poprzez poprawę żywienia i wzrost aktywności fizycznej. Instytut wykorzystuje w tym celu treści zawarte w Strategii Globalnej WHO dotyczącej diety, aktywności fizycznej i zdrowia (Global Strategy on Diet, Physical Activity and Health), przyjętej na 57 Światowym Zgromadzeniu Zdrowia (2004 rok), a także w innych dokumentach. W celu wdrażania Strategii w Polsce opracowano dziesięcioletni „Narodowy Program Zapobiegania Nadwadze i Otyłości Oraz Przewlekłym Chorobom Niezakaźnym Poprzez Poprawę Żywienia i Aktywności Fizycznej” którego realizacja podjęta zostanie w 2007 roku. Istotną częścią programu jest upowszechnianie zasad żywienia, ułatwiających społeczeństwu dokonywanie prawidłowych wyborów żywności oraz wzrost aktywności fizycznej.

503. PIS, we współpracy z Instytutem Matki i Dziecka, od roku 1999 realizuje „Program Pierwotnej Profilaktyki Wad Cewy Nerwowej” wynikający z celu operacyjnego nr 2 Narodowego Programu Zdrowia na lata 1996-2005 „Poprawa sposobu żywienia ludności i jakości zdrowotnej żywności”, zadanie nr 8 „Upowszechnić podawanie kwasu foliowego kobietom w wieku rozrodczym w celu zapobiegania wadom wrodzonym cewy nerwowej u noworodków”.

504. Głównym celem programu jest zmniejszenie występowania wad cewy nerwowej u noworodków, w szczególności wzrost wiedzy o roli kwasu foliowego w profilaktyce wrodzonych wad cewy nerwowej, upowszechnienie spożywania kwasu foliowego w dawce

profilaktycznej przez kobiety w wieku rozrodczym oraz kształtowanie wśród młodych kobiet świadomości wpływu na zdrowie ich przyszłego potomstwa. Program obejmuje strategię informacyjną oraz działania edukacyjne wśród młodych kobiet, które planują lub będą planować posiadanie potomstwa. Do głównych zadań PIS należy przygotowanie realizatorów programu i włączenie informacji o roli kwasu foliowego w pierwotnej profilaktyce do systemu dokształcania nauczycieli, pracowników opieki zdrowotnej, studentów i doradców rodzinnych. Specjaliści oświaty zdrowotnej i promocji PIS zdrowia podejmują działania w środowiskach lokalnych, a także przekazują wydawnictwa opracowane przez Instytut Matki i Dziecka oraz własne opracowania przeznaczone dla szkolnych koordynatorów programu, edukatorów i młodych kobiet w zakładach opieki zdrowotnej oraz w Parafialnych Poradniach Przedmałżeńskich.

505. W roku szkolnym 2002/2003 „Program Pierwotnej Profilaktyki Wad Cewy Nerwowej” objął 300 000 osób. W roku szkolnym 2003/2004 program realizowany był w 2 585 szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych i objął 448 708 osób. W roku szkolnym 2004/2005 program był realizowany w 2 941 placówkach nauczania i wychowania, 1 161 zakładach opieki zdrowotnej oraz 250 innych jednostkach, a działaniami objęto 694 421 osób. W roku szkolnym 2005/06 program realizowano w 2 083 szkołach ponadgimnazjalnych, 514 szkołach gimnazjalnych oraz w innych placówkach szkolno-wychowawczych (szkoły policealne, uczelnie wyższe), zakładach opieki zdrowotnej i parafiach rzymsko-katolickich (870 placówek). Działaniami objęto 1 069 672 osoby.

506. Dzięki realizacji programu wzrósł poziom wiedzy wśród młodych kobiet na temat uzupełniania diety profilaktyczną dawką kwasu foliowego. Z roku na rok coraz więcej instytucji oraz prywatnych przedsiębiorców (na przykład właściciele sklepów warzywno-owocowych) bierze udział w propagowaniu informacji na temat kwasu foliowego.

507. W lutym 2006 roku Główny Inspektor Sanitarny powołał zespół, który opracował udoskonaloną wersję programu, z uwzględnieniem dodatkowych kanałów dotarcia do grupy docelowej oraz przygotował nowe i bardziej różnorodne materiały i narzędzia przekazu informacyjno – edukacyjnego.

Pytanie 3

a/ - d/ dostęp do mieszkań

508. Prawo do mieszkania reguluje ustawa z 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego. Zgodnie z art. 4 ustawy samorządy lokalne powinny stwarzać warunki umożliwiające zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej, bezpośrednio zaś – na zasadach i w wypadkach przewidzianych w ustawie – zapewniać lokale socjalne i lokale zamienne oraz zaspokajać potrzeby mieszkaniowe gospodarstw domowych o niskich dochodach.

509. Rady gmin określają zasady wynajmowania lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy, w szczególności:

- wysokość dochodów gospodarstw domowych uprawniających do najmu lokali mieszkalnych lub do lokali socjalnych,
- warunki zamieszkiwania, kwalifikujące wnioskodawcę do ich poprawy,
- kryteria wyboru osób kwalifikujących się do najmu gminnych lokali mieszkalnych lub do lokali socjalnych.

510. Rząd, mając na uwadze ograniczone, a przy tym zróżnicowane możliwości pozyskania mieszkań, proponuje kompleksowy sposób rozwiązywania tych problemów. W programie działań rządu przewidziano zarówno przyjęcie regulacji ułatwiających dobre funkcjonowanie rynku komercyjnego, jak i instrumentów wsparcia adresowanych do określonych grup społecznych, zarówno w zakresie rozwoju budownictwa mieszkaniowego, jak i zachowania istniejącej substancji mieszkaniowej.

511. Najbardziej powszechną pomocą, obejmującą obecnie cały sektor budownictwa mieszkaniowego, jest obniżona do 7% stawka podatku VAT (stawka podstawowa 22%) przy zakupie mieszkania oraz usług budowlanych i remontowych. Stawka ta od roku 2007 obejmuje budownictwo mieszkaniowe zdefiniowane jako społeczne.

512. Dla średniozamożnych rodzin przewidziany jest program, którego zasady reguluje ustawa z 8 września 2006 roku o finansowym wsparciu rodzin w nabywaniu własnego mieszkania. Ustawa ta przewiduje rozwiązania umożliwiające zaciągnięcie preferencyjnego kredytu na mieszkanie lub dom jednorodzinny (ograniczenia kosztowe), o powierzchni, odpowiednio, do 75 m² i 140 m², nowobudowane lub na rynku wtórnym. Preferencyjność kredytu polega na dopłatach wynoszących 50% kwoty odsetek naliczanych przez pierwszych 8 lat spłaty kredytu od kwoty finansującej maksymalnie 50 m² powierzchni użytkowej mieszkania (dla domów jednorodzinnych będzie to 70 m²).

513. Do tych, których nie stać na własne mieszkanie adresowany jest program społecznego budownictwa czynszowego, którego podstawą jest ustawa z 26 października 1995 roku o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego. Na mocy ustawy w Banku Gospodarstwa Krajowego został utworzony Krajowy Fundusz Mieszkaniowy, którego środki przeznaczone są na udzielanie niskoprocentowanych kredytów towarzystwom budownictwa społecznego oraz spółdzielniom mieszkaniowym na budowę mieszkań na wynajem. Czynsz opłacany przez lokatorów nie może w skali roku przekroczyć 4% wartości odtworzeniowej lokalu. Warunkiem uzyskania mieszkania jest spełnienie kryterium dochodowego oraz nieposiadanie tytułu prawnego do mieszkania w gminie, na terenie której rodzina ubiega się o mieszkanie. Program jest sukcesywnie korygowany w celu poprawy jego funkcjonowania. Kolejna nowelizacja ustawy przewidziana jest na rok 2007.

514. Dla najuboższych, których nie będzie stać nawet na płacenie czynszu, rozwiązania proponuje ustawa o finansowym wsparciu tworzeniu lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych, która wejdzie w życie na początku 2007 roku. Ustawa ta omówiona jest bardziej szczegółowo w części poświęconej walce z bezdomnością.

515. Wydatki państwa na mieszkalnictwo ponoszone są także na stare zobowiązania państwa wobec właścicieli książeczek mieszkaniowych oraz spłacających kredyty w okresie hiperinflacji. Podstawą udzielania pomocy jest ustawa z 30 listopada 1995 roku o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, udzielaniu premii gwarancyjnych oraz refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych.

516. Istotną pomocą dla gospodarstw domowych o niskich dochodach jest system dodatków mieszkaniowych, regulowany przez ustawę z 21 czerwca 2001 roku o dodatkach mieszkaniowych. Dodatki przyznawane są wedle następujących kryteriów:

- posiadanie dochodów nie przekraczających określonego pułapu,
- posiadanie tytułu prawnego do zajmowanego mieszkania (najemcy, członkowie spółdzielni mieszkaniowych, właściciele mieszkań i domów jednorodzinnych) lub uprawnień do lokalu zamiennego lub socjalnego,

– powierzchnia zajmowanego lokalu nie przekraczająca o więcej niż 30% powierzchni normatywnej.

517. Dodatek mieszkaniowy stanowi różnicę pomiędzy wydatkami mieszkaniowymi przypadającymi na normatywną powierzchnię użytkową zajmowanego lokalu mieszkalnego a częścią wydatków ponoszoną przez osobę otrzymującą dodatek. Każda osoba (rodzina) ubiegająca się o dodatek mieszkaniowy i spełniająca kryteria ma, na mocy ustawy, prawo do jego otrzymania.

518. Od 2004 roku obowiązek wypłat dodatków mieszkaniowych obciąża budżety własne gmin. Rady gmin mogą podwyższać lub obniżać wskaźniki procentowe decydujące o wysokości wypłacanych dodatków mieszkaniowych. Maksymalna wysokość wypłacanego dodatku mieszkaniowego może kształtować się w przedziale od 50% do 90% ponoszonych wydatków mieszkaniowych.

519. Wydatki na dodatki mieszkaniowe – załącznik, pozycja 63.

520. Oprócz dodatków mieszkaniowych, na mocy ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego możliwe jest ograniczanie wysokości czynszów, polegające na:

- stosowaniu obniżek czynszów za mieszkania w publicznym zasobie (komunalnym, Skarbu Państwa) osób i rodzin tego potrzebujących z uwagi na ubóstwo. Obniżki czynszu, na wniosek zainteresowanych, udzielane mogą być na 12 miesięcy. W przypadku, gdy utrzymujący się niski dochód gospodarstwa domowego będzie to uzasadniał, właściciel, na wniosek najemcy, może obniżyć czynsz na kolejne okresy dwunastomiesięczne,
- wynajmowaniu mieszkań przez gminy od innych właścicieli i podnajmowaniu ich rodzinom o niskich dochodach, za czynsz możliwy dla nich do zapłacenia (znacząco niższy).

521. Ustawa z 7 lipca 1994 roku Prawo budowlane, dotycząca projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych, nie przewiduje możliwości budowania lokali mieszkalnych o obniżonym standardzie. Lokale mieszkalne o obniżonym standardzie mogą powstać wskutek wydzielenia przez gminy z własnych zasobów mieszkaniowych części lokali, słabszych technicznie, które przeznaczane są na wynajem jako lokale socjalne.

522. Dane statystyczne dotyczące mieszkań substandardowych – załącznik, pozycja 64.

Eksmisje

523. Ustawa o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego reguluje sytuację osób eksmitowanych oraz stwarza możliwość kontroli działań gmin w zakresie wyłaniania kandydatów do zawarcia umowy najmu lokalu mieszkalnego. Ustawa precyzuje warunki, jakie gmina jest zobowiązana spełnić tworząc politykę gospodarowania zasobami mieszkaniowymi, określa minimalne standardy dla lokali socjalnych i zamiennych, ogranicza swobodę wypowiedzania umów lokatorów.

524. Art. 14 ustawy wymienia grupy osób uprawnione do lokalu socjalnego, w razie orzeczenia przez sąd eksmisji z dotychczas zajmowanego lokalu mieszkalnego: kobiety w ciąży, małoletni, niepełnosprawni, obłożnie chorzy, bezrobotni, emeryci i renciści spełniający kryteria otrzymania pomocy społecznej, inne osoby spełniające przesłanki określone przez radę gminy, chyba że osoby te mogą zamieszkać w innym lokalu niż dotychczas używany. O uprawnieniu do otrzymania lokalu socjalnego bądź o braku takiego uprawnienia orzeka sąd w wyroku nakazującym opróżnienie lokalu mieszkalnego. Orzekając o uprawnieniu do otrzymania lokalu socjalnego sąd nakazuje wstrzymanie wykonania opróżnienia lokalu do czasu złożenia przez gminę oferty zawarcia umowy najmu lokalu socjalnego.

525. Od 1 stycznia 2005 roku szczególną ochroną objęte są osoby, których wiek w dniu otrzymania wypowiedzenia przez właściciela stosunku najmu przekroczył 75 lat. Jeżeli osoba

taka, po upływie terminu wypowiedzenia, nie będzie posiadała tytułu prawnego do innego lokalu mieszkalnego, ani nie będzie osób, które zobowiązane są wobec niej do świadczeń alimentacyjnych, wypowiedzenie staje się skuteczne dopiero w chwili śmierci takiego lokatora.

526. 5 lutego 2005 roku wszedł w życie art. 1046 § 4 Kodeksu postępowania cywilnego zakazujący eksmisji na bruk. Eksmisja może być wykonana jedynie jeżeli wskazane zostanie pomieszczenie tymczasowe, do którego można przeprowadzić eksmitowanego. Pomieszczenie tymczasowe nie może być utożsamiane z lokalem socjalnym, czyli mieszkaniem o obniżonym standardzie technicznym, a tym bardziej nie może to być miejsce w noclegowni.

Bezdomność

527. Jedynym wiarygodnym i weryfikowalnym źródłem wiedzy o liczbie osób bezdomnych jest liczba osób, którym udzielona została pomoc przez ośrodki pomocy społecznej. Na tej podstawie można oszacować, że wynosi ona około 30.000. Niektóre osoby bezdomne uzyskują jednak pomoc z kilku źródeł, dlatego podana liczba może być zawyżona.

528. Od 2000 roku Ministerstwo Polityki Społecznej realizuje program „Bezdomność”, celem którego jest pomoc osobom bezdomnym za pośrednictwem organizacji pozarządowych. Środki przeznaczone na program:

- 2001 – brak danych,
- 2002 - 5 668 040 zł,
- 2003 - 6 500 000 zł,
- 2004 - 7 790 000 zł,
- 2005 – 8 000 000 zł.

Środki dzielone są odpowiednio do potrzeb danego regionu i przekazywane organizacjom pozarządowym.

529. Organizacje prowadzą noclegownie, schroniska, domy samotnych matek, banki żywności, ośrodki opiekuńczo-lecznicze, szpitale i hospicja, domy dla uchodźców, warsztaty zawodowe, hostele dla ofiar przemocy, wspólnoty, mieszkania readaptacyjne i chronione, Centra Mediacji. Zorganizowano również placówki pomocy doraźnej, takie jak: ogrzewalnie, jadalnie, kuchnie dla ubogich, punkty pomocy medycznej, sanitarnej oraz rzeczowej, domy dziennego pobytu, świetlice, punkty porad prawnych, psychologicznych, rodzinnych.

530. Zgodnie z art. 49 ustawy o pomocy społecznej osoba bezdomna może zostać objęta indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności, polegającym na wspieraniu w rozwiązywaniu problemów życiowych, w szczególności rodzinnych i mieszkaniowych, oraz pomocy w uzyskaniu zatrudnienia. Program powinien uwzględniać sytuację osoby bezdomnej oraz zapewniać szczególne wsparcie osoby aktywnie uczestniczącej w wychodzeniu z bezdomności, jak również stosownie do potrzeb osoby bezdomnej, może uwzględniać wszelkie środki pomocy, jakimi dysponuje ośrodek pomocy społecznej realizujący program.

531. Zorganizowano Biuro „Przeciw Bezdomności”. Pośredniczy ono pomiędzy lokatorami pragnącymi pozyskać większy lokal, a osobami posiadającymi duże mieszkania i zarazem znacząco zadłużonymi z tytułu nieopłacania czynszu. W wyniku zamiany lokali osoba zadłużona otrzymuje mniejsze mieszkanie i unika eksmisji, natomiast druga strona uzyskuje większy lokal i przejmuje go z zadłużeniem.

532. W roku 2006 do programu „Bezdomność” wprowadzono modyfikacje (obecna nazwa: „Powrót osób bezdomnych do społeczności”) zmierzające do zwiększenia aktywnego uczestnictwa osób bezdomnych poprzez realizację indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności. W 2006 roku na realizację programu przeznaczono 15 mln zł.

533. W związku z brakiem w gminach dostatecznej liczby lokali i pomieszczeń przeznaczonych do udzielania schronienia osobom ubogim, bezdomnym i zagrożonym bezdomnością, Rząd podjął działania wspierające rozwój mieszkalnictwa socjalnego, które oferuje możliwości zamieszkania osobom o niskich dochodach. Wprowadzenie systemowych rozwiązań w zakresie finansowego wsparcia gmin poprzedzono programem pilotażowym, realizowanym w latach 2004-2006. Podstawę prawną pilotażu stanowiła ustawa z 29 kwietnia 2004 roku o finansowym wsparciu tworzenia w latach 2004-2006 lokali socjalnych, noclegowni i domów dla bezdomnych. W program wpisano pewne preferencje dla osób niepełnosprawnych. Polegały one na przyznaniu dodatkowych punktów gminom ubiegającym się o dofinansowanie przedsięwzięcia inwestycyjnego jeżeli projektowane budynki mieszkalne miały być dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo.

534. Na podstawie doświadczeń związanych z realizacją programu pilotażowego przygotowano ustawę kompleksowo regulującą kwestię pomocy gminom (a także innym podmiotom) w zapewnieniu osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością w znalezieniu schronienia. Ustawa o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych została uchwalona przez Sejm 8 grudnia 2006 roku. Zgodnie z ustawą gminy uzyskują możliwość otrzymania pomocy finansowej na tworzenie lokali socjalnych. Inwestycje takie będą mogły polegać na budowie, remoncie lub przebudowie budynków mieszkalnych, zmianie sposobu użytkowania budynków niemieszkalnych (o ile wymaga to remontu lub przebudowy) a także na zakupie lokali mieszkalnych (połączonym ewentualnie z ich remontem). W odniesieniu do mieszkań chronionych, o wsparcie będą mogły występować także powiaty i organizacje pożytku publicznego, a jeśli chodzi o noclegownie i domy dla bezdomnych – oprócz gmin także związki międzygminne i organizacje pożytku publicznego. Przewiduje się, że w ciągu 8 lat realizacji programu powstanie 100.000 lokali socjalnych i mieszkań chronionych (80% szacowanego obecnie deficytu tych lokali) oraz 20 tysięcy nowych miejsc w noclegowniach i domach dla bezdomnych.